

Nr 237.

Av herr förste vice talmannen **Skoglund m. fl.**, om åtgärder för främjande av den kyrkliga nybyggnadsverksamheten m. m.

Såväl statskyrkan som övriga kristna samfund har för närvarande ett betydande nybyggnadsbehov. Till väsentlig del synes anledningen till att detta behov icke kunnat tillfredsställas vara, att samfunden oproportionerligt hårt drabbats av byggnadsregleringen, låt vara att det icke torde vara möjligt att direkt ange i vilken utsträckning byggnadsregleringen inverkat återhållande på samfundens byggnadsverksamhet.

Det är enligt vår mening angeläget att våra kristna institutioners arbete får följa den allmänna utvecklingen, speciellt i en tid då landet upplever en folkförflyttning som väl knappast tidigare förekommit. Då såsom för närvarande många församlingar flerdubblas till invånarantal och församlingsarbetet enbart av denna anledning möter nya svårigheter, är det av stor betydelse att församlingarna icke hindras genom brist på lokaler för den kyrkliga verksamheten. Framför allt synes detta gälla beträffande våra stadsförsamlingar. Det är emellertid icke enbart de kvantitativt mätbara faktorerna som i detta avseende bör tillmätas betydelse. Vårt kristna kulturarv — som är av omistligt värde för hela vårt folk och som fortfarande majoriteten av vårt folk slår vakt om — kan enligt vår uppfattning rätt förvaltas och utbyggas endast om de kyrkliga institutionerna har tillgång till ändamålsenliga gudstjänstlokaler.

I anledning av en motion angående den kyrkliga nybyggnadsverksamheten vid 1953 års allmänna kyrkomöte beslöt kyrkomötet att i skrivelse till Kungl. Maj:t fästa uppmärksamheten vid de vådor för det kyrkliga livet, som förorsakades av den kyrkliga nybyggnadsverksamhetens hämmande, samt anhålla om erforderliga åtgärder för ett bättre tillstånd. I sin motivering anförde första tillfälliga utskottet vid kyrkomötet (betänkande nr 15), efter att ha berört den relativt omfattande restaureringsverksamhet som dock ägt rum, följande:

”Samtidigt måste emellertid betonas, att den mest trängande angelägenheten på den kyrkliga byggnadsverksamhetens område numera i stort sett icke är kyrkorestaurering utan nybyggnad inom nybildade befolkningscentra dels av församlingshem, dels av kyrkor. Vad församlingshemmen beträffar, kan dessa tjäna allmänheten som samlingslokaler i många sammanhang utom de i sträng mening kyrkliga och därigenom fylla en funktion, om vars allmännytta delade åsikter knappast torde råda. Men för att rätt kunna fullgöra sitt uppdrag bland människorna behöver kyrkan därjämte även kyrkorum, avskilda och helgade för ordets och sakramentens bruk.”

Att kyrkomötet i denna fråga beslutat ingå till Kungl. Maj:t med en skrivelse får tagas som ett bevis för hur allvarligt läget för den kyrkliga nybyggnadsverksamheten blivit bl. a. på grund av byggnadsregleringens verkningar. Någon uttömmande redogörelse för byggnadsregleringen och dess sätt att verka under det gångna decenniet finns icke tillgänglig. Aktuarien Lars Lindberger har emellertid behandlat frågan i en PM rörande byggnadsregleringens verkningssätt, fogad som bilaga A till 1949 års investeringskommittés betänkande (SOU 1953:5). I ett avsnitt med rubriken "Regleringens inverkan på byggnadsverksamhetens sammansättning" redovisar han en tabell över husbyggnadsverksamhetens (exklusive bostadsbyggande) fördelning på olika ändamål. Man finner där, att byggnadsverksamheten för kyrkliga ändamål — häri inbegripet frikyrkliga — varit hårdast utsatta. Medan sålunda under 1930-talet 5,4 promille av byggnadsverksamhetens volym (exklusive bostadsbyggande) togs i anspråk för kyrkor och gudstjänstlokaler, var motsvarande tal 1945—1948 så lågt som 0,6 promille. Då är ändock att märka att 1930-talet icke kännetecknades av särskilt livligt byggande på det kyrkliga området. Den föreliggande utredningen visar alltså att den kyrkliga byggnadsverksamheten under senare år hämmats på ett rigoröst sätt. Utredningsmannen kommenterar också tabellen med följande ord: "Byggnadsregleringens inverkan synes ha varit nära nog prohibitiv i fråga om kyrkor och gudstjänstlokaler". En annan intressant tabell, som återfinnes i samma betänkande — s. 146 — visar, att i 1953 års tillståndsbudget stats- och frikyrkor tilldelats en sammanlagd kvot av 4,2 milj. kr., medan t. ex. s. k. folkets husföreningar tilldelats 6,5 milj. kr. Vi har med detta exempel icke velat antyda att nämnda föreningar tilldelats för stor kvot men finner jämförelsen dock i viss mån symtomatisk.

Behandlingen av den kyrkliga byggnadsverksamheten synes oss utgöra ett markant exempel på vilken dirigering av samhällslivet som kan ernås med regleringsåtgärder. Byggnadsregleringen har här kommit att användas till att under en lång tidrymd hämma utvecklingen av en ideell verksamhet och omöjliggöra dess anpassning till ändrade samhällsförhållanden. När regleringstvånget på detta sätt brukas gentemot kyrkan och frikyrkorna, innebär detta enligt vår mening ett tryck mot religionsutövandet och ett ingrepp mot religionsfriheten. Genom att tillstånd i stort sett icke beviljats för uppförandet av gudstjänstlokaler i nya bosättningsområden, har mycket stora svårigheter åsamkats de kyrkliga institutionerna i deras strävan att komma i kontakt med de stora befolkningsgrupperna i dessa bosättningsområden.

Av en undersökning som gjorts angående den kyrkliga byggnadsverksamheten i några andra länder framgår, att man där på helt annat sätt tillgodosett behovet av kyrkobyggnader. I Köpenhamn har exempelvis sedan krigets slut byggts fem nya kyrkor, och tillstånd har beviljats för ytterligare tre. Från Holland kan anföras att inom Hervormde Kerk, som om-

fattar 43 procent av befolkningen, 400 av de kyrkor, som förstördes under kriget, 350 återuppbyggts och 25 är under byggnad. Förutom dessa har 40 nya kyrkor uppförts. Alla dessa kyrkor har i regel 600—700 sittplatser. Även i Schweiz, som inte fått några kyrkor förstörda av krig, har ett flertal nya kyrkor uppförts. I Basel — 185 000 invånare — har enligt uppgift 8 nya kyrkor uppförts sedan 1940. En jämförelse med dessa och flera länder utfaller i detta avseende sålunda icke till vårt lands fördel. Det förefaller oss nödvändigt att man snarast vidtager åtgärder för att avhjälpa den eftersläpning som uppkommit beträffande kyrkobyggnadsverksamheten. För att belysa behovet kunde flera exempel anföras. Vi inskränker oss emellertid till att hänvisa till att den nybildade Essinge församling ännu icke fått tillstånd att bygga någon kyrka, trots att det sedan länge finns såväl tomt som anslagna medel för ändamålet, samt att det i var och en av de båda församlingarna Enskede och Brännkyrka med 103 000 resp. 126 000 invånare finnes endast en församlingskyrka. Att det kyrkliga livet under sådana förhållanden har att brottas med mycket stora svårigheter, torde vara uppenbart.

Enligt vår mening bör byggnadsregleringen helt borttagas. Såsom ett medel att kontrollera och fördela investeringsverksamheten är den, såsom även investeringskommittén framhållit, föga effektiv, ehuru dess verkningar i enskilda fall kan vara ytterst menliga. I händelse detta yrkande emellertid ej skulle vinna riksdagens bifall, förordar vi att åtgärder vidtages för att undanröja de vådor för det kyrkliga livet som byggnadsregleringens hämmande av den kyrkliga nybyggnadsverksamheten innebär.

Med stöd av vad ovan anförts hemställas,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att åtgärder måtte vidtagas för ett skyndsamt avskaffande av byggnadsregleringen; eller, om detta icke vinner riksdagens bifall, i skrivelse till Kungl. Maj:t såsom sin mening giva till känna, att byggnadsregleringen bör så tillämpas, att den kyrkliga nybyggnadsverksamheten får ett väsentligt större utrymme än för närvarande är fallet.

Stockholm i januari 1954.

Martin Skoglund.

Eva Karlsson.

Eric Nilsson

i Svalöv.

Jean Braconier.

Jöns Nilsson

Karin Wetterström.

i Bästekille.

Sven Svensson

Carl Östlund.

Ernst V. Staxäng.

i Krokstorp.

Elsa Ewerlöf.

Rolf Eliasson.

Erik Magnusson.

Einar Hægglom.

Elis Håstad.